

آسیب شناسی موسیقی رپ در روان آدمی

اسمیه پروینی^۱

چکیده

موسیقی از اثرگذارترین و پرمصرف ترین کالای فرهنگی در جامعه امروزی ما است، که بواسطه جذابیت های شنیداری در روح و روان انسان ها اثرات موثر و ماندگاری ایجاد کرده است. در سالهای اخیر موسیقی «رپ» به عنوان ابزار رسانه ای خرده فرهنگ «هیپ هاپ»، طرفداران زیادی را جذب خود کرده و عمدتاً در تنش و یا تضاد با فرهنگ غالب جوامع حرکت داشته است. گوش دادن به موسیقی رپ در میان جوانان و نوجوانان به پدیده‌ای رایج و پرمصرف تبدیل شده است. در گستره هنر جهان معاصر، موسیقی زیرزمینی بستری برای بیان اندیشه های خوانندگان این سبک از موسیقی است. با توجه به تعریف متخصصان از موسیقی و با در نظر گرفتن نظر علمای اسلام، روشنگری در مورد اثرات مخرب آن وهم چنین تعیین و تبیین روش های مقابله با آن در جهت به حداقل رساندن زیان های ناشی از این نوع خاص از موسیقی بسیار حائز اهمیت است. هدف کلی نگارش این مقاله آسیب شناسی موسیقی رپ در روان آدمی است و روش جمع آوری داده ها به شیوه اسنادی-کتابخانه ای است.

کلید واژه ها: آسیب شناسی، روح و روان، علما، موسیقی رپ.

^۱ _ دانش پژوه سطح دو حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها).

مقدمه

عوامل بسیاری در زمانه کنونی باعث غفلت و سرگردانی می‌شود، آدمی سخت در معرض آسیب های روحی و روانی قرار دارد. او به دنبال آرامش است، آرامشی که آسان و بی دغدغه بدست آید. موسیقی یکی از هنرهایی است که آدمی را از دنیای فعلی رها ساخته و در عوالم دیگری سیر می دهد. انواع مختلفی از آن وجود دارد که هر یک تأثیری خاص خود را بر روان انسان می گذارند. برخی آرامش دهنده و روح نواز و برخی دیگر نابودکننده ی اعصاب و روان می باشند. در دین اسلام موسیقی که مخرب روح و روان انسان باشد حرام شمرده شده است. آدمی در دنیای امروز از موسیقی برای رسیدن به آرامش روحی بسیار استفاده می کند اما به همان میزان بیماری های روحی و پریشان حالی او بیشتر شده است. اکثر موسیقی هایی که آدمی از آنها استفاده می کند اصولاً بهره ای از هنر اصیل موسیقی نبرده اند و صرفاً ابزاری برای لهو و لعب و یا سیاستی از جانب دشمن برای نابودی روح و روان انسان می باشند. دین اسلام که برای سعادت بشریت و تکامل او از جانب خداوند آمده راه های تشخیص موسیقی مثبت و آرامش بخش را از موسیقی منفی معرفی کرده است.

خواستگاه موسیقی رپ به جنبش اعتراضی سیاهپوستان آمریکایی دهه ۷۰ میلادی در نیویورک برمی گردد، زمانی که تبعیض نژادی و ظلم و ستم سفیدپوستان، آنها را به ستوه آورده بود به خیابان ها ریختند و برای بیان اعتراضات، حرف هایشان را به صورت ریمیک و ترانه خواندند سبک جدیدی از موسیقی پا به عرصه ظهور گذاشت و «رپ» نام گرفت که ابتدا وبه دلیل پدیدآورندگان آن، به «سی.ان.ان» سیاهپوستان آمریکا شهرت یافت. اغلب از دهه ۱۹۹۰ به عنوان یکی از برترین دهه های تاریخ رپ یاد می شود. هر چند رپ و هیپ هاپ در آمریکای امروز، هنوز هم لحن تلخ و اعتراضی خود را حفظ کرده است، ولی دیگر درباره مباحثی که در آغاز تولد خود به آنها می پرداخت سخنی به میان نمی آورد یا حداقل، به ندرت درباره آنها سخن می گوید. در زمینه ی موسیقی در اسلام، کتاب ها و مقالات بسیاری نوشته شده است، از جمله: کتاب موسیقی از دیدگاه قرآن و حدیث تألیف دکتر محمد بیستونی و کتاب رازهای نهان در موسیقی تألیف مهدی آقا بابایی را می توان نام برد، اما در این کتابها و مقالات با عنوان موسیقی به آثار مخرب موسیقی رپ پرداخته نشده است.

ما در این مطالعه برآنیم تا مشخص کنیم موسیقی رپ چه تاثیری بر روح و روان انسانها می گذارد؟ از اهداف این پژوهش می توانیم به چیستی و تعریف موسیقی و بیان جایگاه موسیقی در اسلام و چگونگی تاثیر آن برحالات روحی انسان اشاره کنیم.

۱- مفهوم شناسی موسیقی

برای اینکه بتوانیم به دیدگاه نسبتاً قابل قبولی در مورد موسیقی برسیم باید ابتدا دیدگاه اسلام و غرب و نیز نظر روانشناسان را در مورد آن بیان کنیم.

۱-۱ دیدگاه اسلام؛ دامنه تمدن اسلامی علاوه بر عربستان کشورهای بسیاری از جمله

مصر، ایران، هند و آفریقا را دربرمی گیرد موسیقی در جهان اسلام نیز با تنوع و گوناگونی روبه‌رو بوده است.^۱ در وسائل الشیعه از رسول اکرم (ص) نقل شده است: «شما را از بازی دف، ساز و نی، نرد و دایره و طبل و تنبور بر حذر می‌دارم». با این حال محدثانی همچون طبرسی و مجلسی روایت کرده‌اند زمانی که محمد وارد مدینه شد، زنانی از طایفه بنی‌النجر در حالی که دف می‌زدند و آواز می‌خواندند مقدم او را گرامی داشتند. محمد از آن‌ها پرسید «شما مرا دوست می‌دارید؟» و زمانی که تأیید کردند سه بار گفت: «به خدا من هم شما را دوست می‌دارم».^۲ در چند روایت از امام جعفر صادق (ع) نقل شده است: «در منزلی که چهل روز تار و تنبک (آلات موسیقی) به کار رود، خداوند شیطانی را به نام قفندر بر آن مسلط می‌کند و او به تمام اندام صاحب خانه می‌نشیند و در او می‌دمد، پس از آن، حیا و غیرت از او برداشته می‌شود، به گونه‌ای که برایش مهم نیست هرچه دربارهاش بگویند و هرچه با ناموسش انجام دهند».^۳

۱-۲ دیدگاه غرب؛ قدیمی‌ترین و رایج‌ترین نظریه‌های غربی هنر، هنر را تقلید طبیعت

می‌دانند. اما موسیقی تماماً با این تعریف سازگار نیست. موسیقی قادر به بازنمایی اشکال و رنگ‌ها یا توصیف جهان در قالب واژگان نیست و توانایی‌اش در تقلید اصواتی که در عالم طبیعت وجود دارند سهم بسیار کوچکی است.

۱-۳ دیدگاه روانشناسان؛ روانشناسی موسیقی در مورد چگونگی اثرات موسیقی بر رفتار

و تجربیات ما را در دو مقیاس فردی و اجتماعی مطالعه می‌کند. بر این اساس نحوه رفتار افراد در مواجهه با موسیقی متفاوت خواهد بود در دیدگاه فردی چگونگی تاثیر موسیقی بر حالت احساسات

^۱ - شریف، میرمحمد (۱۳۸۲). هنرهای اسلامی. مرکز نشر دانشگاهی تهران.

^۲ - ثبوت، اکبر. «موسیقی در اسلام». روزنامه اطلاعات. دریافت‌شده در ۲۷ آبان ۱۳۹۹.

^۳ - الکافی، ج ۶، ص ۴۳۲.

شخصی و در دیگاه اجتماعی چگونگی تاثیر موسیقی بر گروهی از یک اجتماع را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

۱-۳-۱_ افراد برون‌گرا؛ افراد پر انرژی که اغلب برون‌گرا هستند و بیشتر در جامعه ظاهر می‌شوند و خود را ابراز می‌کنند تمایل به موسیقی‌هایی پر ضرب، پر تحرک که حس خوبی به انسان می‌دهند. در مطالعاتی که در سال ۲۰۱۰ در مورد ارتباط پنج ویژگی بزرگ شخصیتی (OCEAN) با سلیقه موسیقی توسط مجله APA تحت عنوان Psychology Of Aesthetics منتشر شد.

۱-۳-۲_ افراد درون‌گرا؛ افراد درون‌گرا خیلی اهل دوستی و روابط اجتماعی نیستند براساس تحقیقات موسیقی برای این افراد باید فراهم کننده فضایی باشد که در آن بتوانند از فکر و قوه تخیل خود استفاده کنند. اغلب درون‌گراها علاقه به ملودی‌های پیچیده و متنهای پر معنی دارند. درون‌گراها تمایل دارند تا به وجه خلاق خود و به راحتی به شخصیت درونیشان نزدیک باشند. لذا تاثیرات روانی موسیقی می‌تواند قدرتمند و گسترده باشد. موسیقی درمانی مداخله‌ای است که گاهی برای ارتقای سلامت عاطفی، کمک به بیماران برای مقابله با استرس، افزایش تاب‌آوری و توسعه بهیاشی استفاده می‌شود.

۲_ تعریف موسیقی و اقسام آن

در ابتدا به بررسی تعریف موسیقی در لغت و اصطلاح می‌پردازیم که موسیقی چیست؟

۱-۲_ موسیقی در لغت؛ موسیقی یا موزیک یا خُنیا نوعی هنر است که عناصر اصلی تشکیل‌دهنده آن، صدا و سکوت است و همین‌طور عناصر زیر مجموعه تر آن شامل زیروبمی (نَواک) (تعیین‌کننده ملودی و هارمونی) و ضرب‌آهنگ (ریتم) است.^۱

۲-۲_ موسیقی در اصطلاح؛ موسیقی انواع مختلفی با روش‌های متفاوتی دارد از جمله آنها موسیقی طبیعی و موسیقی غیر طبیعی (مصنوعی) را می‌توان نام برد.

^۱ - علم الهدی، ساز و آواز، ص ۵.

۱۱-۱- دلایل اسلام بر حرام بودن موسیقی رپ؛ موسیقی رپ از منظر اسلام حرام است و اسلام گوش دادن به آن را نهی کرده است. و دلایلی برای حرام بودن آن بیان کرده است که بسیار آموزنده و شیوا است.

۱۱-۱-۱ روی گردانی از خدا؛ از امام صادق (ع) در مورد غنا سؤال شد، امام (ع) فرمود: «لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ اللَّهِ مُعْرِضِينَ عَنْ أَهْلِهَا»^۱ به خانه ای که خداوند از اهلش روی گردانده، وارد نشوید

۱۱-۱-۲ ضعف اعصاب و بهم خوردن روان؛ همچنین در اثر فشار شدیدی که تحریکات خارجی موسیقی روی اعصاب وارد می کند، قدرت اندیشه را از انسان گرفته و آثار جنون و مرض هائی^۲ در افراد آن ظاهر می شود که به نمونه هایی اشاره می شود که هفتاد و پنج درصد موسیقی دانان اسیر آشفتگی های فکری بودند. بتهوون، شوبرت، دووراک، شومان، نیچه از آن دسته موسیقی دانانی بودند که دیوانگی و جنون گریبان گیرشان شد. مندلس، باخ، اول هم از آن دسته گروه موسیقی دانانی می باشند که در اثراختلالات روانی تا سرحد جنون گام نهادند.

۱۱-۱-۳ مرگ ناگهانی و کوتاهی عمر؛ امام صادق (ع) می فرماید: خانه ای در آن غنا باشد از مرگ و مصیبت دعا در آن به اجابت نمی رسد و فرشتگان وارد آن نمی شوند.

۱۱-۱-۴ تضعیف اراده و شکست شخصیت؛ شنیدن و نواختن موسیقی، آن چنان اراده را سست و غریزه جنسی را تحریک می کند که شخص را بی اراده و بدون اختیار به حرکت در می آورد و شخصیت انسانی خود را در اختیار نوازنده و خواننده قرار می دهد.

۱۱-۱-۵ غفلت از یاد خدا قرآن؛ یکی از عوامل گمراهی را لهُو الحدیث دانسته است. لهُو، چیزی است که انسان را چنان مشغول کند که باعث غفلت و بازماندن از کارهای مهمتر شود. امام صادق (علیه السلام) فرمود: «گوش دادن به غنا، قساوت قلب می آورد. و در نتیجه باعث فراموشی خدا و معنویت می شود و اعتقادشان به جهان پس از مرگ سست خواهد شد.»^۳

^۱ - کلینی، کافی، ج ۶، ص ۴۳۲.

^۲ - Maine نوعی جنون که دارای درجات متعددی است.

^۳ - کلینی، کافی، ج ۶، ص ۴۳۳.

۱۱-۱-۶- گرایش به فساد؛ غنا و آواز مطرب لهوی؛ انسان را به سوی فساد اخلاقی می کشاند؛ پیامبر (صلی الله علیه و آله) می فرمایند: «غنا نردبان زنا است»^۱؛ یعنی مقدمه آن.

۱۱-۱-۷- رفتن برکت از زندگی؛ پیامبر اسلام (ص) فرمود: «لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ فِيهِ خَمْرٌ أَوْ طَنْبُورٌ أَوْ نَرْدٌ وَلَا تُسْتَجَابُ دُعَاؤُهُمْ وَ تَرْفَعُ عَنْهُمْ الْبَرَكَاتُ»^۲ فرشتگان به خانه ای که شراب، وسایل موسیقی و قمار، مانند: تنبور و نرد در آن باشد وارد نمی شود و دعای اهل خانه مستجاب نمی گردد و خیر و برکت هم از آنجا می رود

۱۲- نظر علما بر حرام بودن موسیقی رپ

• **نظر رهبری در مورد موسیقی رپ؛** به طور کلی موسیقی ای حرام است که مضل عن سبیل الله باشد، یعنی به سبب ویژگی هایی که دارد، انسان را از خداوند متعال و معنویات و فضائل اخلاقی دور کند و به سمت بی بند و باری، بیهودگی و گناه سوق دهد.

• **آیت الله مکارم شیرازی؛** کلیه صداها و آهنگ هایی که مناسب مجالس لهو و فساد است، حرام و غیر آن حلال است و تشخیص آن با مراجعه به اهل عرف، یعنی افراد فهمیده متدین خواهد بود.

- **آیت الله سیستانی؛** اگر مناسب مجالس لهو و لعب باشد، جایز نیست.
- **آیت الله علوی گرگانی؛** در صورتی که مصداق موسیقی و آهنگ های مجالس لهو و لعب باشد، حرام و گوش کردن آن معصیت است.
- **آیت الله حسین مظاهری؛** خواندن و گوش دادن حرام است.^۳

^۱ - ان الملاحی ثورث قساوه القلب؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۱۸.

^۲ - بحار الانوار، ج ۷۶، باب ۹۹ (باب الغناء).

^۳ - الحر العاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۳۵.

نتیجه گیری

افراد بایستی در زندگی امروزی همانند رژیم کاهش وزن، برنامه ریزی برای کنکور و مطالعه و... برای ذهن و روان خود هم برنامه و رژیمی داشته باشند. تمامی اطلاعاتی که شما از محیط دریافت و یا به آن ارسال می کنید همگی از روان و مغز عبور می کند. موسیقی که کلماتی نظیر خون، غم، ناراحتی، مرگ، خودکشی، اهنانت به خود و دیگران و ... را به ذهن شما منتقل می کند تغییراتی در شخصیت شما به وجود خواهد آورد. موسیقی خوب علاوه بر گشودن درهای دانش و درک، سبب تقویت حافظه و آرامش می شود. منظور ما کل سبک موسیقی نیست بلکه افرادی هستند که به صورت حرفه ای و برای احترام به شنونده، آهنگ های زیبایی تدوین و تهیه می کنند. چنانچه وجود سبک و روشی برای نقد فعالیت های جاری در اجتماع، در هر هنر و زمینه و فعالیت لازم است. موسیقی رپ تاثیرات بسیاری مخرب بدی هم بر شنونده و هم بر خود خواننده می گذراند تا حدی که فرد عاطفه و احساسات و غرورش لکه دار می شود بحدی که حتی قصد خودکشی می کند. از این رو پرهیز از موسیقی رپ بهترین گزینه برای کسانی هستند که دوس دارن با موسیقی زیبایی به خود آرامش دهند و روی آوردن به سایر موسیقی های خوبی بغیر موسیقی رپ، بسیار آرامش بخش خواهد بود

فهرست منابع و مآخذ

* قرآن

کتاب فارسی

- ۱- اکبرزاده، پژمان. «موسیقی دانان ایرانی» (جلد سوم). نشر روشنگر - انجمن میراث ایران، تهران- لوس آنجلس، ه.ش. ۱۳۸۷
- ۲- بنکسی، هنرمند کیست؟، به نقل از اندیشه های مردان بزرگ
- ۳- حسنی، سعدی، موسیقی از کلاسیک تا دوران معاصر، بی جا، صفی علیشه، بی تا.
- ۴- خرمالی، بهزاد، بررسی موسیقی درمانی و تاثیرات موسیقی در افراد دارای اختلالات ذهنی، اختلالات یادگیری و ارتباطی، سومین کنفرانس بین المللی پژوهش در مهندسی، علوم و تکنولوژی، باتومی، کشور گرجستان، موسسه سرآمد همایش کارین، ۱۳۹۵ ه.ش.
- ۵- صفایی، ابراهیم. «تاریخچه هنرستان عالی موسیقی». انتشارات وزارت فرهنگ و هنر، تهران، ۱۳۵۵.
- ۶- علم الهدی، سید مرتضی، ساز و آواز، پیام اسلام، قم، بی تا.
- ۷- فارابی، ابونصر محمد بن طرخان، الموسیقی الکبیر، ترجمه بافنده اسلام دوست، بی جا، پارت، ۱۳۷۵ ه.ش.
- ۸- مشحون حسن، تاریخ موسیقی ایران، نشر سیمرغ، ج ۱، بی تا.

کتاب عربی

- ۹- ابن سینا، حسین بن عبدالله، الاشارات والتنبیهات، تحقیق دکتر سلیمان دنیا، بیروت، النعمان، ۱۴۱۳ ه.ق.
- ۱۰- ابن عربی، محی الدین، رساله روح القدس فی محاسبه النفس، دمشق، موسسه القلم، ۱۳۸۴ ه.ش.

۱۱- الحر العاملي، محمد بن الحسن، وسائل الشيعه، قم، مؤسسه آل البيت لا حياء التراث، ۱۳۶۷ش

۱۲- عاملي، جعفر مرتضى، الصحيح من سيرة النبوى - انتشارات دارالهادى-بيروت -ج ۴. بى تا.

۱۳- كلينى، محمد بن يعقوب، اصول كافى، قم، دارالحديث، چاپ اول، ۱۳۸۷هـ-ش.

۱۴- مجلسى، محمد باقر، بحارالانوار، تهران ، دارالكتب الاسلاميه، چاپ اول، ۱۳۱۵هـ-ق.

مقاله

۱۵- آوينى، سيد مرتضى، (آيا عادت به موسيقى انسان را از تعقل دور مى كند). ماهنامه پرسمان، ش ۱۴، قم، نهاد نمايندگى مقام معظم رهبرى در دانشگاه ها. ۱۳۸۲هـ- ش

۱۶- تأثير موسيقى بر روان و اعصاب، به نقل از مجله روشنفكرى، شماره ۲۶.

۱۷- كمالى، محمد؛ فروتن، مصطفى؛ برارى، مصطفى؛ و پناهى، هادى مقايسه ميزان پرخاشگرى بين دو گروه موزيك وغيرموزيك نيروى انتظامى، مجله طب نظامى، ۱۳۹۱ هـ-ش.

Archived from the original on October ۳, ۲۰۱۶. Retrieved ۱۸

۲۰۱۶-۱۰-۰۲